והני מילי. לחין לו הפרה לגדר שהודר על דעת רבים: **דאדריה רב אחא.** שלח ילמד עוד תיובתה: **פשע בינוקי.** מלקה תותן ומתיס: **בקבלה.** גלגל נדר: גבי נסיס ילרו מוקפו להכי מדליק ליה:

הדרן עלך מומין אלו

יש בכור לנחלה. ליטול פי שנים(ה) **לכהן.** לתת לכהן פדיונו ה' סלעים: **הבא אחר נפלים.** שילא רחמו של נפל מי כגון שהיו תאומים אחד (ו) נפל ואחד כלו ו' מלשיו והולידה נפל רחמו מי שהחזירו ונא מביאו וקדמו וילא זה שהחזיק בכור לגמלה לרחמן לא הפסידו ופע"ג דרחמו שהוליד (ז) תשוב לילדה מעליא מ"ט דגבי נחלה כתיב רחמן ותאם מי שלא מביאו דוה עליו אם את נפל שהוליד רחמו רחמן (ח) ותהי כילוד לנחלו בר קיימא הוא ואין לבו דוה עליו מבל לנעין כהן פטור ואפילו פטור מילתא הוא והרי רחמן דנפטר רחם פליג ולך אחרון דנפטר רחם פליג מילתא הוא והרי רחמן דנפטר רחם הסם: **ובן ט' שיצא ראשו מת.** והחזירו וילא אחיו הוי בכור לנחלה דהא שהוליד בן ט' לא חשיב ולא הוי בכור ולא מקדש אחריו ולא נחלה אחיו: **(ז) באר"ד** ופע"ג דרחמו שהוליד ראשון חשיבא לילה מעליא ומעמא וכו' רחמן לנחלו בר קיימא כל"ל ומיבות והוי כילוד נמחק: **(ח) ד"ה** וכן ט' וכו' שאין לבו דוה עליו ולעניו כהן פטור רחם הוא מבל יפא ראש בן ט' מי: **(ט) ד"ה** וכן המפלת וכו' לחין לבו דוה: **(י) ד"ה** עד שיהא בו וכו' אחריהן הוי בכור: **(כ) ד"ה** שבכר ילדה וכו' ולעניו כהן תלה רחמנא בפטר רחם: **(ל) ד"ה** נתגיירה וכו' ולא נחלה דבירו דכוותו שלא בקדושה לאו בר נחלה הוא דיזרע: **(מ) ד"ה** היא וכתבו בא כל"ל ותיבת לו נמחק: **(נ) ד"ה** לו היא וכו' שיו בנה כל"ל ותיבת לו נמחק: **(ס) ד"ה** שבכר ילדה וכו' ולעניו כהן פטור רחם הוא מבל יפא ראש בן ט' מי: **(ע) ד"ה** וכן המפלת וכו' לחין לבו דוה: **(פ) ד"ה** וכן ט' וכו' שאין לבו דוה עליו ולעניו כהן לאו פטור רחם הוא מבל יפא ראש בן ט' מי: **(צ) ד"ה** עד שיהא בו מצורת האדם. לא חשיב פטור רחם והבא (י) מחרין בכור חף לכהן: **סנדל.** שיין לו צורת (ט) פיס: **או שליא.** שהרי אין שליא נלא ולד שלא שיומות ומיהו פטור רחם הוי: **שפיר.** עור ממש שלו ולד: **מרוקם.** מפרש במסכת נדה בהמפלת (דף מה.) מהו ריקומו של שפיר: **מחותך.** שבריה (כ) ויילא כו' הוי פטור רחם שלא שלא רחם מחותך לא פטור אם קלם מחיו ויילא קודם שילאת רוב שבריו הממותך (ט)הני נמי בכור לכהן: **שבבר ילדה כו'.** לשעיין בה עכשיו: **עובדת כוכבים ונתגיירה.** ומשמשת ליד ישראל ילדה (יא) נמי הוי בכור לנחלה שהרי זוה לא היו בניס ולכהן לא לחיו פטור רחם: **לנחלה ולכהן.** דבניס (יב) המולדו לה בהיותה עובדת כוכבים לא פטרי: **נתגיירה מעוברת.** ובעלה עמה וילדה הוי לומו ולד בכור לכהן דפטור רחם הוא דישראל ולא לנחלה (ג) דהורתו שלא בקדושה ולמו בר נחלה הוא (יג) וזרע מלרי רחמנא לפקריה דכתיב (יחזקאל כג) וזרמת סוסים זרמתם: **היא ובהמת.** (מ) לו בת ישראל מבכרת שילדה עם בהמת מבכרת וחין ידוע חיזה ולד של ישראל: **או היא ולויה.** לויה נמי פטור בנה ממש שלעים כלהמלן בפ"ק(י): **או היא ואשה שבבר ילדה.** וחין ידוע חיזו (נ) בנה בכור לכהן ורבותא קא משמע לן דבעלה של מבכרת חייב ר' שלעים לכהן להבן זכר יש לו לל היכא לליתיה ולא לנחלה להא לא ידע בריה דמלן הוא: **וכן מי שלא שהתה כו'.** נמי בכור לכהן והוא יפדה עלמו ולא לנחלה להא לא ידע מלן יריש ובגמ' פריך לשפילו פשוט נמי לא הוי:

גמ'

יש בכור לנחלה ואינו בכור לכהן בכור לכהן ואינו בכור לנחלה ולכהן ויש שאינו בכור לא לנחלה ולא לכהן (ג)**איזהו בכור** (ד)**לנחלה ואינו** (ה)**בכור לכהן הבא אחר נפלים** (ג ד) **אע"פ שיצא את ראשו חי ובן תשעה שיצא ראשו מת** (ג) המפלת כמין בהמה חיה ועוף דברי רבי מאיר וחכ"א עד שיהא בו מצורת אדם המפלת סנדל או שליא או שפיר מרוקם והיוצא מחותך הבא אחריהם בכור לנחלה ואין בכור לכהן (ו)מי שלא היו לו בנים ונשא אשה שכבר ילדה (ה) עובדה שפחה ונשתחררה עובדה עובדת כוכבים ונתגיירה משבאת לישראל ילדה בכור לנחלה ואין בכור לכהן (ז)רבי יוסי הגלילי אומר בכור לנחלה ולכהן שנאמר (א)פטר רחם בישראל עד שיפטרו רחם (ו) מישראל (ז)מי שהיו לו בנים ונשא אשה שלא ילדה נתגיירה מעוברת נשתחררה מעוברת (ד ז) וילדה היא וכהנת היא ולויה היא ואשה שכבר ילדה (ה)וכן מי שלא שהתה דייק כוותיה: והמטמא למתים כו': מאי שנא הכא דסגי ליה בקבלה ומאי שנא התם דמדרינן ליה התם יצרו תקפו:

הדרן עלך מומין אלו

יש בכור לנחלה כו' איזהו בכור לנחלה כו'. הכא נקיט ממאי דפתח ליה וזימנין דנקט מדסליק מיניה כדמפרש בריש נדרים (דף ג.): **המפלת סנדל כו'.** בפרק המפלת (נדה מו.) מפרש סנדל דמנן גבי בכורות למאי הלכתא לגמ' מהריו וכו' וע"ת מה מידוש הוא מהיה קתני לה הכא וי"ל דמ"ד דמן מהריו דמתניתין להכא היינו מומו שיולד בעיבור חמר ולא מומו שעשה הסנדל דלגלות הוא שיולד קודם הסנדל ומכאי פריך למאי הלכתא למיפוך לי שהרי בא חמר הולד שעשה הסנדל ומכאי לתין סנדל שתין עמו ולד ומפרש לנלומו ולד עמו הגולד עם הסנדל לתטריך למתניי דפעמים שהוא בא חמר הסנדל(טו): **והיוצא מחותך.** פי' בקונטרס לרוב בהמות (ג) מחותכים פוטרים את הרחם מכל שלא לא פטר בחמותך והך מילתא פלוגתא לחמולי היא בפרק המפלת (נדה דף כט.) דר' יוחנן סבר התם לחפי' מחותך הרחם פוטר: **נתגיירה מעוברת.** פי' בקונטרס ובעלה עמה וילדה הוי מומו ולד בכור לכהן דפטור רחם בישראל הוא ולא לנחלה דהורתו שלא בקדושה ולמו בר נחלה הוא דזרע מלרי רחמנא לפקריה דכתיב וזרמת סוסים זרמתם ובתמס פי' טעם זה דבלא"ה לאו בר נחלה הוא משום דגר שנתגייר בקטן שגולד דמי ושיו ומ"ג דבעודו מלרי משוב חביו גבי נחלה ולא לחמרי' רחמנא לפקריה לעניו זה לזרעיה (ד) דהא מלרי יורש חביו דבר תורה ומיהו בפרק נושלין על המוסף (יבמות דף נח.) לחמרינן הא דלחמור רבנן שין לך אב למלרי לאו משום דטטופי בזימה ולא יליע דהא שני שלין מתומים בטיפה אחת (טו)[היה] ומחלקה בשמים וקתני שין מייבים משום אחת מ"ם לפקריה רחמנא לזרעיה דמלרי דלריך בטעמא דלפקריה אע"ג דנתגיירו ולא שני בטעמא דבקטן שגולד דמי ובבר תימה הוא וי"ל דאי לאו בטעמא דלפקריה לזרעיה היה לנו לאסור למנסב בני דהדדי משום דאחי בעלמולי בישראל ואסה משמע דאפי' לישראל ואסה משמע דאפי' ליסורא ליכא ואין מייבין לאו בוקא וגם היה לנו להלריך אליבא דאסה קתני לה מולין ולא מייבמין: (שייך לע"ב) **ואיידי** דבעי למיתני סיפא בן ט' כו'. מגופה הוה אלי[סה] למימר דנקט רחמו משום דמשמע בוקא נפל הא בר קיימא הבא אחריו בכור לנחלה נמי לא הוי אלא בסיפא דייק ליה בפשיטות טפי:

למד

גמ' ג) גיטין ו. מכות טז. ערכין כג. **ג)**[נדרים ג:] **ג)**חולין סח. **ד)**[לקמן מז.] **רש"י ה)**ע"ג דהוי ו)ל"ק **ז)**ל"ל דאמאי בן ט' אי כו' **ח)**ל"ל ואפ"ה כולו הוי כו' **ט)**ל"ל והוי ל"ק י)[לעיל דף ד.] **תוס' יא)**ע"ל דיסס אין לו הפרה ולמאי ל"ק **יב)**כו' ומע"ג **יג)**ג' ל"ק מימתר **יד)**ג' ל"ק ומבלדיהם נמי כו' וע"ש **טו)**ל"ק **טז)**[ועי' רש"י ערכין כו. ד"ה נגד וכו' שפיכת ג"כ הכי לתלית] **יז)**פיו דהא בעובדו ל"ק

הגהות הב"ח

(ע) גמ' דאמר מחימר: **(כ) במשנה** הבא אחר נפלים אילא רחמו של נפל מי כל"ל ומיבת מע"ש ומיבת שם נמחק: **(ג) שם** והמפלת כמין: **(ד) שם** ילדה היא ובכתב כל"ל ומום ו' נמחק: **(ה) רש"י** ד"ה יש בכור כו' פי שנים ואינו **בבור** לכהן כל"ל והד"ה: **(ו) ד"ה** הבא אחר וכו' מחומים אחר מהם נפל אלא בלו לו הדשיו ואחר כלו וכו' והמחילו וקדמו אחיו ואילא כל"ל ומיבות ובא מביהו נמחק: **(ז) באר"ד** ופע"ג דרחמו שהוליד ראשון חשיבא לילה מעליא ומעמא וכו' רחמן לנחלו בר קיימא כל"ל ומיבות והוי כילוד נמחק: **(ח) ד"ה** וכן ט' וכו' שאין לבו דוה עליו ולעניו כהן פטור רחם הוא מבל יפא ראש בן ט' מי: **(ט) ד"ה** וכן המפלת וכו' לחין לבו דוה: **(י) ד"ה** עד שיהא בו וכו' אחריהן הוי בכור: **(כ) ד"ה** שבכר ילדה וכו' ולעניו כהן תלה רחמנא בפטר רחם: **(ל) ד"ה** נתגיירה וכו' ולא נחלה דבירו דכוותו שלא בקדושה לאו בר נחלה הוא דיזרע: **(מ) ד"ה** היא וכתבו בא כל"ל ומיבת לו נמחק: **(נ) ד"ה** לו היא וכו' שיו בנה כל"ל ומיבת לו נמחק: **(ס) ד"ה** שבכר ילדה וכו' ולעניו כהן פטור רחם הוא מבל יפא ראש בן ט' מי: **(ע) ד"ה** וכן המפלת וכו' לחין לבו דוה: **(פ) ד"ה** וכן ט' וכו' שאין לבו דוה עליו ולעניו כהן לאו פטור רחם הוא מבל יפא ראש בן ט' מי: **(צ) ד"ה** עד שיהא בו מצורת האדם. לא חשיב פטור רחם והבא (י) מחרין בכור חף לכהן: **סנדל.** שיין לו צורת (ט) פיס: **או שליא.** שהרי אין שליא נלא ולד ולא שיומות ומיהו פטור רחם הוי: **שפיר.** עור ממש שלו ולד: **מרוקם.** מפרש במסכת נדה בהמפלת (דף מה.) מהו ריקומו של שפיר: **מחותך.** שבריה (כ) ויילא כו' הוי פטור רחם שלא שלא רחם מחותך לא פטור אם קלם מחיו ויילא קודם שילאת רוב שבריו הממותך (ט)הני נמי בכור לכהן: **שבבר ילדה כו'.** לשעיין בה עכשיו: **עובדת כוכבים ונתגיירה.** ומשמשת ליד ישראל ילדה (יא) נמי הוי בכור לנחלה שהרי זוה לא היו בניס ולכהן לא לחיו פטור רחם: **לנחלה ולכהן.** דבניס (יב) המולדו לה בהיותה עובדת כוכבים לא פטרי: **נתגיירה מעוברת.** ובעלה עמה וילדה הוי לומו ולד בכור לכהן דפטור רחם הוא דישראל ולא לנחלה (ג) דהורתו שלא בקדושה ולמו בר נחלה הוא (יג) וזרע מלרי רחמנא לפקריה דכתיב (יחזקאל כג) וזרמת סוסים זרמתם: **היא ובהמת.** (מ) לו בת ישראל מבכרת שילדה עם בהמת מבכרת וחין ידוע חיזה ולד של ישראל: **או היא ולויה.** לויה נמי פטור בנה ממש שלעים כלהמלן בפ"ק(י): **או היא ואשה שבבר ילדה.** וחין ידוע חיזו (נ) בנה בכור לכהן ורבותא קא משמע לן דבעלה של מבכרת חייב ר' שלעים לכהן להבן זכר יש לו לל היכא לליתיה ולא לנחלה להא לא ידע בריה דמלן הוא: **וכן מי שלא שהתה כו'.** נמי בכור לכהן והוא יפדה עלמו ולא לנחלה להא לא ידע מלן יריש ובגמ' פריך לשפילו פשוט נמי לא הוי:

גמ'

יש בכור לנחלה ואינו בכור לכהן בכור לכהן ואינו בכור לנחלה ולכהן ויש שאינו בכור לא לנחלה ולא לכהן (ג)**איזהו בכור** (ד)**לנחלה ואינו** (ה)**בכור לכהן הבא אחר נפלים** (ג ד) **אע"פ שיצא את ראשו חי ובן תשעה שיצא ראשו מת** (ג) המפלת כמין בהמה חיה ועוף דברי רבי מאיר וחכ"א עד שיהא בו מצורת אדם המפלת סנדל או שליא או שפיר מרוקם והיוצא מחותך הבא אחריהם בכור לנחלה ואין בכור לכהן (ו)מי שלא היו לו בנים ונשא אשה שכבר ילדה (ה) עובדה שפחה ונשתחררה עובדה עובדת כוכבים ונתגיירה משבאת לישראל ילדה בכור לנחלה ואין בכור לכהן (ז)רבי יוסי הגלילי אומר בכור לנחלה ולכהן שנאמר (א)פטר רחם בישראל עד שיפטרו רחם (ו) מישראל (ז)מי שהיו לו בנים ונשא אשה שלא ילדה נתגיירה מעוברת נשתחררה מעוברת (ד ז) וילדה היא וכהנת היא ולויה היא ואשה שכבר ילדה (ה)וכן מי שלא שהתה לאחר בעלה שלשה חדשים ונשאת וילדה ואינו ידוע אם בן תשעה לראשון אם בן שבעה לאחרון בכור לכהן ואינו בכור לנחלה:

גמ'

מתני' (ח)**אדעת רבים** (ט י) אמר אמימר הלכתא **אפי' למ"ד** (ט)נדר שהודר ברבים יש לו הפרה וה"מ לדבר מצוה אבל לדבר מצוה (ג)יש לו הפרה כי ההוא (ג) דמקרי דרדקי אדריה רב אחא דקא פשע בינוקי ואהדריה רבינא דלא אשכח דהוה דייק כוותיה: והמטמא למתים כו': מאי שנא הכא דסגי ליה בקבלה ומאי שנא התם דמדרינן ליה התם יצרו תקפו:

הדרן עלך מומין אלו

יש בכור לנחלה כו' איזהו בכור לנחלה כו'. הכא נקיט ממאי דפתח ליה וזימנין דנקט מדסליק מיניה כדמפרש בריש נדרים (דף ג.): **המפלת סנדל כו'.** בפרק המפלת (נדה מו.) מפרש סנדל דמנן גבי בכורות למאי הלכתא לגמ' מהריו וכו' וע"ת מה מידוש הוא מהיה קתני לה הכא וי"ל דמ"ד דמן מהריו דמתניתין להכא היינו מומו שיולד בעיבור חמר ולא מומו שעשה הסנדל דלגלות הוא שיולד קודם הסנדל ומכאי פריך למאי הלכתא למיפוך לי שהרי בא חמר הולד שעשה הסנדל ומכאי לתין סנדל שתין עמו ולד ומפרש לנלומו ולד עמו הגולד עם הסנדל לתטריך למתניי דפעמים שהוא בא חמר הסנדל(טו): **והיוצא מחותך.** פי' בקונטרס לרוב בהמות (ג) מחותכים פוטרים את הרחם מכל שלא לא פטר בחמותך והך מילתא פלוגתא לחמולי היא בפרק המפלת (נדה דף כט.) דר' יוחנן סבר התם לחפי' מחותך הרחם פוטר: **נתגיירה מעוברת.** פי' בקונטרס ובעלה עמה וילדה הוי מומו ולד בכור לכהן דפטור רחם בישראל הוא ולא לנחלה דהורתו שלא בקדושה ולמו בר נחלה הוא דזרע מלרי רחמנא לפקריה דכתיב וזרמת סוסים זרמתם ובתמס פי' טעם זה דבלא"ה לאו בר נחלה הוא משום דגר שנתגייר בקטן שגולד דמי ושיו ומ"ג דבעודו מלרי משוב חביו גבי נחלה ולא לחמרי' רחמנא לפקריה לעניו זה לזרעיה (ד) דהא מלרי יורש חביו דבר תורה ומיהו בפרק נושלין על המוסף (יבמות דף נח.) לחמרינן הא דלחמור רבנן שין לך אב למלרי לאו משום דטטופי בזימה ולא יליע דהא שני שלין מתומים בטיפה אחת (טו)[היה] ומחלקה בשמים וקתני שין מייבים משום אחת מ"ם לפקריה רחמנא לזרעיה דמלרי דלריך בטעמא דלפקריה אע"ג דנתגיירו ולא שני בטעמא דבקטן שגולד דמי ובבר תימה הוא וי"ל דאי לאו בטעמא דלפקריה לזרעיה היה לנו לאסור למנסב בני דהדדי משום דאחי בעלמולי בישראל ואסה משמע דאפי' לישראל ואסה משמע דאפי' ליסורא ליכא ואין מייבין לאו בוקא וגם היה לנו להלריך אליבא דאסה קתני לה מולין ולא מייבמין: (שייך לע"ב) **ואיידי** דבעי למיתני סיפא בן ט' כו'. מגופה הוה אלי[סה] למימר דנקט רחמו משום דמשמע בוקא נפל הא בר קיימא הבא אחריו בכור לנחלה נמי לא הוי אלא בסיפא דייק ליה בפשיטות טפי:

למד

מסורת הש"ס

שיטה מקובצת

ג) אמר ס"א דאמר: **ג)** על דעת הרבים אין לו הפרה. הטעם שמעתי מפי מורי ר' יצחק בר ברוך משום דאין נדריהם וחרטתם שוה דאין הרבים מתחרטים בחרטה אחת או בפתח אחת דאין דעת כל אחד ואחד יכול להיות שוה לדעת חבירו אע"פ שדבר מצוה יש לו הפרה אגן סהדי דכולם מסכימים ומתחרטים בדבר שוה הילכך גבי חכם שאינו מתיר אלא ע"י חרטה או ע"י פתח שהנדר טעות על דעת רבים אין לו הפרה אבל בעל שגזירת הכתוב הוא שמפר בלא פתח ובלא חרטה אין לחלק בין על דעת הרבים לנדרים אחרים ויכול להפר עכל"ה: **ג)** ההיא מקרי דרדקי דאדרי' רב: **ד)** נפלים שיצא ראשו חי ובן ט' כו' מת והמפלת כמין: **ה)** ילדה ילדה עודה: **ו)** מישראל ס"א בישראל: **ז)** ילדה היא אות ו' נמחק: **ח)** תי' והוי כילוד נמחק: **ט)** צורת אברים הס"ד: **י)** כהן תלוא בפטר רחם הס"ד ומה"ד ילדה עודה: **יא)** ילדה הוי נמי בכור לנחלה שהרי לא היו לזה בנים: **יב)** דבנים הנולדים לה: **יג)** הוא דזרע מצרי: **יד)** נחמן דריש השולח אלא אפלוגתא דתנאי דר"י: **טו)** הפרה ועל דעת רבים אין לו הפרה לגירסא זו משמע דהכי הלכתא דגדר שהודר ברבים יש לו הפרה ואפי' לספרים דגרסי תי' ולמאי נמחק: **טז)** למ"ד כו' ואע"ג: **יז)** איתשיל ולעניו פרעון כתובה: **יח)** דלכך הזהיר להדירו ע"ד: **יט)** אדרוה ברבים כו' שכרא דמשמע דקסבר: **כ)** היינו דוקא כשמפרש ע"ד פלוני ופלוני ופלוני: **כא)** יחיד או שנים אע"פ שנקבם בשם על: **כב)** להתיר בלא דעתו הס"ד: **כג)** אברים חתוכים פוטרים: **כד)** לזורעיה משמע דמצרי: **כה)** מצי למידק תי' למימר נמחק:

מסכת עוקצים
פרק ג' משנה ג'

נִבְלַת בְּהֵמָה טְמֵאָה בְּכָל מָקוֹם, וְנִבְלַת הָעוֹף הַטָּהוֹר בַּכְּפָרִים, צְרִיכִין מַחֲשָׁבָה וְאֵינָן צְרִיכִין הֶכְשֵׁר. נִבְלַת בְּהֵמָה טְהוֹרָה בְּכָל מָקוֹם, וְנִבְלַת הָעוֹף הַטָּהוֹר וְהַחֵלֶב בַּשְּׁוָקִים, אֵינָן צְרִיכִין מַחֲשָׁבָה וְלֹא הֶכְשֵׁר. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, אַף הַגָּמָל וְהָאַרְנֶבֶת וְהַשָּׁפָן וְהַחֲזִיר:

עין משפט נר מצוה

מא א ממי' פ"ו מהלכות מאכלות אסורות הל' ט:

מב ב ג ממי' פ"ו מהל' שבועות הלכה ח טוש"ע יו"ד סימן רכח סעיף כה:

א ד ממי' פ"ג מהלכות מעלה הל' ג' טוש"ע מ"מ סי' רעז סעיף ו:

ב ה ממי' פי"ח מהלכות בכורים הל' יד טוש"ע י"ד סי' שה סעיף כב:

ג ו ז ח ממי' פ"ג מהל' מעלה הל' ו ט טוש"ע מ"מ סי' רעז סעיף ח ט יא:

פניני רש"י

אדעת רבים. ...על דעת רבים ועל דעת בית דין:
(מכות מז.)

תורה אור

גמ' א) קַדֶּשׁ לִי כָּל בְּכוֹר פֶּטֶר כָּל רֶחֶם בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בָּאָדָם וּבַבְּהֵמָה לִי הוּא:
(שמות יג, ג)

רש"י ב) כִּי אֶת הַבְּכֹר בֶּן חֲשִׁנוּאָה יַכִּיר לָתֵת לוֹ פִּי שְׁנַיִם בְּכֹל אֲשֶׁר יִמָּצֵא לוֹ כִּי הוּא רֵאשִׁית אֹנִי לוֹ מִשְׁפַּט הַבְּכֹרָה:
(דברים כא, יז)

ג) וַתַּעֲנֶבָה עַל פַּלַּגְשֶׁהָם אֲשֶׁר בָּשָׂר חֲמוֹרִים בְּשָׂרָם וְזִרְמַת סוּסִים זִרְמָתָם:
(יחזקאל כג, כ)

רבינו גרשום

דאדריה רב אחא. אדעתא דרבים: התם בנושא נשים בעבירה אימר יצתו תוקפו דנשואה ואי לא מדיר ודאי לא מגרש:

פלילק פירקא

פרק שבויי

הבא אחר הנפלים בני ח': ואע"פ שיצא ראשו חי. כיון דלאו בר קיימא הוי הבא אחריו בכור לנחלה הוי ולא בכור לכהן דלא הוי פטר רחם: וחכ"א. לעולם הוי נמי לכהן עד שיהא בו כנפל צורת אדם: סנדל. מפורש במסכת נדה: או ילדה עודה שפחה או ילדה עודה עובדת כוכבים ואח"כ נישאת לישראל שלא היו לו בנים בכור לנחלה. דהוי ראשית אונו: עד שיפטרו רחם מישראל. כלומר דלעולם הוי נמי בכור לכהן הבא אחריו עד שיפטרו רחם מישראל של יהודית כלומר דהני דילדה בגיותה לא חשיבי למיפטריה מכהן לבא אחריו: או נתגיירה והיא מעוברת או נשתחררה והיא מעוברת. האי ולד הוי בכור לכהן כיון שנולד ביהודית וחייב לפדות עצמו: והך אשה שלא ילדה ואע"ג דילדה היא וכהנת ביחד ונתערבו ולדיהן או היא ולויה או היא ואשה שכבר ילדה ולא ידיע איזה הוא בכור שחייב לפדות ואפי' הכי הוי בכור לכהן וכן מי שלא שהתה כו':

דאדם מבהמה לא יליף דלית לה פרוזדור. הלי פרוזדור לסכא וכריס בהמה המקשה (מוליז דף סמ.) ובשבת פ' ר"ל עקיבא (דף פו:) שוים ולא לשמן מוך לפרוזדור הוי כילוד לפי שפרוזדור להמם [ה]ממרינן הכא מה יכול להמזיק הפרוזדור לעכב הלידה כיון שהשמן מונה לו מלא פרוזדור להמם הוא בית המיטן ופרוזדור להכא הוא עובי הילכים שמכשיס את הרחם [ו] שבין ילכיס והוה ממינא דלא מצינ לשם לידה בילמת הרחם ואין תימה על השמן שהוא ואין פירושם שהוא לכי ה"ג לשמכן לעיל בפ' הלוקח בהמה (דף כ.) לטיעוף פוטר בבהורה לחציב ולד ולא הוי כהגיהת טיעוף דפ' המפלת (לקמן דף כט.)

לדוב היולדות מטעפות:

תיובתא דשמואל. לא הוי מלי לאקשויי לשמואל מהא דתנן בפ' בהמה המקשה (מוליז דף עז.) שליח שילחה מקלמה לחבורה בהילה דלייקינן מיניה התם בריס פילקין (דף סמ.) דבילמת לשם הוא בילד מלמעריון להו בילמת מקלמ דשמא הרחם ישנו בחומו מקלמ להייעו דוקא בבהמה אבל אדם לא שמעינן מהתם להא דקתני סיפא כסימן ולד בשמה כך סימן ולד בבהמה הייעו לעניו שלית להוא סימן ולד ואין להקשות [ג] דבשמה המקשה היכי דייק מיניה דבילמת לשם הוי כילוד אבל (אדם) אשה כיון דאית לה פרוזדור דמעכב אימא דלא ליהוי כילוד קס"ל סיפא דמתניתין דהוי [כילוד] ואכתי אמאי איצטריך לסיפא דהכא למיתנא דאשו הא נמי תנינא דרוב ראשו הוי כילוד: יצא כדרכו. ראשו קודם: משתצא פדחתו. אלמא דסיפא גופה לא איצטריך ליה למיתני לאשמועינן דראשו חשוב לידה ורישא אמאי תני ראשו אלא ודאי לאו משום סיפא קתני ולא רובו הוי אלא ראשו ממש וקתני פוטר אלמא הראש פוטר בנפלים ותיובתא דשמואל: מ"ט. משום דכתיב יכיר לו לתת לו פי שנים ובפדחת בלא פנים לא הוי היכר: ואח"כ נתגיירה. קודם שיצאו הפנים ושאר הגוף אין נותנין לה ימי טומאה משום דהוצאת פדחת בגיותה הוי לידה ועובדת כוכבים לא מטמיא בלידה: עם החוטם. וקשיא לר' יוחנן דאמר פדחת בלא חוטם פוטר אף לנחלה: עד החוטם דהיינו פדחת לחודיה: כי אקיל בסופה היכא דידעי דודאי מותרת דקא חזו דמת: בתחלה היכא דלא חזו דמית ולאסהודי עליה (דהוציא) הוא כדי להתירה לא סגיא אלא בפרצוף פנים עם החוטם: ואיבעית אימא

שיטה מקובצת

ס] דמפיק ליה [רישיה] הוה ליה לידה: **ב]** כדרכו עד שיצא רובו: **ג]** נתגיירה עי' תוס' נדה (דף לו ע"א): **ד]** חשיבי אפיו אות ה' נמחק: **ה]** למיתני רובו משום דבעי למידק והשאר נמחק: **ו]** תי' השתא נמחק: **ז]** ואגן קי"ל דראשו: **ח]** עד למחר תי' לאחר ק' ימים נמחק: **ט]** מעידין באדם שמת אע"כ ראוהו פרצוף פנים עם החוטם אלמא הוי היכר בהכי להשיא: **י]** יפה שזה הוא הקילו חכמים בסוף עדותן להחזיק אפילו: **יא]** דאמר דמכי: **יב]** בין היריכים: **יג]** להקשות אההיא דבהמה המקשה: **יד]** אלא כלומר ראוי: **טו]** דנפיק נקט לה נמי: **טז]** מכי נפק: **יז]** ותימה דהכא וביבמות מייתי קראי אברייתא ולא מייתי ליה אמתני' דפ' בתרא דיבמות דאייתי לעיל דאין מעידין אלא על פרצוף פנים עם החוטם ונראה לפרש דאפדחת דברייתא מייתי קרא דהכורת:

פניני רש"י

אין מעיידין. על לדם שמת להשיל מת למחר:

(כ"מ מז:)

להיות משואים עד מפי עד. לומר למחר מת בעלך למקילו מה רבנן משום עיגונא וכל דמקדש לאשמעת לרבנן מקדש ומפקינן רבנן לקדושין מיניה:

(שבת קמה: ד"ה לעזות לשם)

רבינו גרשום

אין הראש פוטר בנפלים. דנפל שלא כלו חדשיו אע"ג דיצא ראשו חי אינו פוטר את הבא אחריו מכהן: כל היכא דנשמת רוח חיים באפיו. דבר קיימא הוא חשיב רישיה ליפטר לבא אחריו מכהן: ומאי קמ"ל. סיפא דתנא ראשו דיכין דמפיק רישיה כו': תנינא. בבהמה המקשה הוציא ראשו אע"פ שהחזירו הרי זה כילוד ואין שחיטת אמו מטהרתו: דבהמה כיון דלית לה פרוזדור לאלתר כי הוציא ראשו הוי כילוד אבל (אדם) אשה כיון דאית לה פרוזדור דמעכב אימא דלא ליהוי כילוד קמ"ל סיפא דמתניתין דהוי [כילוד] ואכתי אמאי איצטריך לסיפא דהכא למיתנא דאשו הא נמי תנינא דרוב ראשו הוי כילוד: יצא כדרכו. ראשו קודם: משתצא פדחתו. אלמא דסיפא גופה לא איצטריך ליה למיתני דראשו חשוב לידה ורישא אמאי תני ראשו אלא ודאי לאו משום סיפא קתני ולא רובו הוי אלא ראשו ממש וקתני פוטר אלמא הראש פוטר בנפלים ותיובתא דשמואל: מ"ט. משום דכתיב יכיר לו לתת לו פי שנים ובפדחת בלא פנים לא הוי היכר: ואח"כ נתגיירה. קודם שיצאו הפנים ושאר הגוף אין נותנין לה ימי טומאה משום דהוצאת פדחת בגיותה הוי לידה ועובדת כוכבים לא מטמיא בלידה: עם החוטם. וקשיא לר' יוחנן דאמר פדחת בלא חוטם פוטר אף לנחלה: עד החוטם דהיינו פדחת לחודיה: כי אקיל בסופה היכא דידעי דודאי מותרת דקא חזו דמת: בתחלה היכא דלא חזו דמית ולאסהודי עליה (דהוציא) הוא כדי להתירה לא סגיא אלא בפרצוף פנים עם החוטם: ואיבעית אימא

הגהות הב"ח

(א) **רש"י** ד"ה כוח חיים וכו' נ"ל **חשוב** לפיה:
(ב) ד"ה כסופה נ"מ שכוונו יפה שזה הוא הקילו מכמיש:

גליון הש"ס

גמ' אין נותנין לה ימי טומאה ויימי טהרה. עי' נדה לו ע"ב תוס' ד"ה הלכתא:

תורה אור

גמ' א] כִּי אֲשֶׁר נְשָׁמָה רוּחַ חַיִּים בְּאַפָּיו מִכֹּל אֲשֶׁר בֶּחָרָבָה מֵתוּ:
(בראשית ז, כב)

ב] כִּי אֶת הַבְּכֹר בֶּן הַשְּׁנוּאָה יַכִּיר לָתֵת לוֹ פִּי שְׁנַיִם בְּכֹל אֲשֶׁר יִמָּצֵא לוֹ כִּי הוּא רֵאשִׁית אֹנִי לוֹ מִשְׁפַּט הַבְּכֹרָה:
(דברים כא, יז)

ג] הַבְּרִית פְּנֵיהֶם עָנָתָה בָּם וְחַטַּאתָם כְּסְדֹם הִגִּידוּ לֹא כָחֵדוּ אוֹי לְנַפְשָׁם כִּי גָמְלוּ לָהֶם רָעָה:
(ישעיהו ג, ט)

מסורת הש"ס

גמ' ו)[נדה כט.] **ז)**[שבת ג. וש"נ] **ג)**מולין קמ. **ד)**נדה כח. **ה)**יבמות קכ. ב"מ מז: **ו)**שבת קמה. יבמות פז: ולף קכב. **רש"י תוס' ז)**נ"ל לחילי נ"ק **ח)**בגפלים נ"ק **י)**נ"ל בהליל הכי נ"ק **יא)**נ"ק **יב)**[ועי' תוס' נדה כט. ד"ה מכלל]

גמ' אין הראש פוטר בנפלים. בן שמנה שהוליד לחבו מי והחזירו וקדמו אחיו ויצא הוי כבור לכהן שאין לחם הנפל פוטרו עד שיצא לחבו ורובו: רוח חיים באפיו. מי שהוא בן מיים הלך אחר אפיו להיינו לחבו אבל מי לאו בר קיימא הוא (ו) תמיהי ז] לפיה: קתני מיהא נפל שיצא ראשו. פוטר הבא אחריו מכהן: איידי דבעי למתני סיפא בן ט' שיצא ראשו מת. הלא מלי למיתני רובו ה] בהדיה מע"ג לחייהו לא מלי למיתני רובו ואהכי לא מלי למיתני בסיפא רובו משום דבעי למידק מינה טעמא דלחבו מת הא לחבו מי לפי' בכור לנחלה לא הוי לחבו אבל מת בן ט' אין לו חיות כלל ומשום הכי לא מלי למיתני בסיפא רובו משום דבעי למידק מינה טעמא דלחבו מת הא לחבו מי לפי' בכור לנחלה לא הוי לחבו אבל מת בן ט' מי לא מלי למיתני בסיפא רובו משום דבעי למידק מינה טעמא דלחבו מת הא לחבו מי לפי' בכור לנחלה לא הוי לחבו אבל מת בן ט' שיצא ראשו מת. הלא מלי למיתני רובו ה] בהדיה מע"ג לחייהו לא מלי למיתני רובו ואהכי לא מלי למיתני בסיפא רובו משום דבעי למידק מינה טעמא דלחבו מת הא לחבו מי לפי' בכור לנחלה לא הוי לחבו אבל מת בן ט' מי לא מלי למיתני רובו ואהכ